

Stanisław Zabłocki

"Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego - Tekst - Orzecznictwo - Piśmiennictwo", Piotr Piszczek, Warszawa 1994 : [recenzja]

Palestra 38/12(444), 156-159

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

■ **Piotr Piszczek: *Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* – Tekst – Orzecznictwo – Piśmiennictwo**

**Białostockie Wydawnictwo Prawnicze „Iustitia”,
Warszawa 1994, s. 142.**

Od dłuższego czasu w licznych zapowiedziach wydawniczych reklamowano mający ukazać się w grudniu 1993 r. komentarz pióra dr. Piotra Piszczka do ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Środowisko prawnicze z niekłamanym zainteresowaniem oczekiwało na pojawienie się tak zapowiadanej pozycji, albowiem wyżej wymieniona ustawa z pewnością nie jest arcydziełem sztuki legislacyjnej, przy jej interpretacji powstają liczne wątpliwości, a wiele problemów rodzących się na tle tekstu tejże ustawy nie zostało po dzień dzisiejszy rozwiązanych również w orzecznictwie Sądu Najwyższego (siłą rzeczy Sąd Najwyższy mógł zająć stanowisko tylko co do tych zagadnień, których dotyczyły przedstawiane przez sądy odwoławcze tzw. pytania prawne lub też tych, które zrodziły się na tle wniesionych przez uprawnione podmioty rewizji nadzwyczajnych).

Pod koniec października zapowiadana praca Piotra Piszczka pojawiła się na półkach księgarń. Okazało się, iż nie ma ona bynajmniej charakteru komentarza, co wynika już z jej podtytułu: „Tekst – Orzecznictwo – Piśmiennictwo”. Autor ograniczył się do prostego zestawienia tekstu ustawy, 40 (słownie: czterdziestu) orzeczeń Sądu Najwyższego i 5 (słownie: pięciu) pozycji, mających stanowić „bibliografię” tematu. Można było zatem mieć nadzieję, że po rezygnacji z „twórczego” charakteru pracy (tj. z zapowiadanego komentarza) i po ograniczeniu ambicji do zaprezentowania pozycji o charakterze czysto „odtwórczym” (tj. zbioru, nie opatrzonego najbardziej choćby skrótownym odautorskim stanowiskiem) owo zestawienie dokonane zostanie z niezbędnym stopniem precyzji. Niestety i tego typu oczekiwania nie zostały spełnione.

Na wstępie wypada jednak zaakcentować, iż w recenzowanej pracy zacytowano jedynie orzeczenia Sądu Najwyższego, opublikowane w powszechnie dostępnych zbiorach i periodykach prawniczych. Tym

samym czytelnik nie odszuka w nabytej książce licznych interesujących orzeczeń sądów apelacyjnych, opublikowanych tak w oficjalnym zbiorze orzeczeń tych sądów (tzw. OSA, czyli „bordowe zeszyty” orzecznictwa SA), jak i w biuletynach wydawanych przez poszczególne sądy apelacyjne lub też zamieszczonych w innych wydawnictwach (w tym w tzw. „zielonych zeszytach” Wokandy czy też w OSP). W dokonanym po upływie roku od wejścia w życie ustawy lutowej przeglądzie orzecznictwa wskazywałem¹, iż bogata judykatura sądów apelacyjnych, dotycząca teŹże ustawy, zasługuje na wnikliwą uwagę, gdyż niektóre zagadnienia nie zostały podjęte w orzecznictwie Sądu Najwyższego, znajdując rozwiązanie niejako „na niższym szczeblu”.

Wedle założeń Autora w dokonanym zestawieniu orzeczeń SN „...przestrzegano zasady jednorazowego zamieszczania poszczególnych pozycji przyjmując, iż pierwszeństwo należy przyznać zbiorowi urzędowemu”. O ile kilkakrotne przytaczanie tekstu tych samych pozycji byłoby oczywistym marnotrawstwem papieru, o tyle wysoce dyskusyjne jest, przyjęte przez Autora zbioru, założenie podawania tylko jednego miejsca publikacji konkretnego orzeczenia, w szczególności jeśli się zwaŹy to, iż wykazanie wielokrotnego cytowania określonej uchwały lub wyroku (postanowienia) dowodzi stopnia zainteresowania konkretnym orzeczeniem, jak i to, Źe czytelnik winien zyskać pełną informację o dostępności danego prejudykatu. Jeśli jednak przyjęto założenie wykazywania jednego tylko miejsca publikacji – według przedstawionej wyŹej reguły – to naleŹało deklarowanej zasady konsekwentnie przestrzegać. Tymczasem Autor zbioru nie dostrzegł, iż pod pozycją 39 (str. 137–138) cytuje – za „Wokandą” – na dwu stronach to samo orzeczenie, które umieścił juŹ pod pozycją 2 (str. 14–16). Na marginesie dodać wypada, iż można byłoby oczekiwać od Autora wiedzy o tym, Źe odmawiając udzielenia odpowiedzi na tzw. pytanie prawne Sąd Najwyższy orzeka w formie postanowienia, a nie uchwały (zob. dane figurujące pod poz. 39 zbioru; nie jest również prawdą, iż w powołanym numerze „Wokandy” nie określono daty wydania orzeczenia i jego sygnatury – vide Nr 2 z 1992 r., str. 9). Pod pozycją 40 zbioru cytowana jest uchwała z dnia 24 maja 1994 r. I KZP 10/94 – za „Wokandą” Nr 7 z 1994 r. – gdy tymczasem uchwała ta została opublikowana w oficjalnym zbiorze w z. 5–6 z 1994 r., poz. 31, zaś pod pozycją 37 cytowana jest – za OSP Nr 4 z 1993 r. – uchwała z dnia 2 lipca 1992 r., sygn. I KZP 25/92, która również została opublikowana w oficjalnym zbiorze (zob. OSNKW z 1992 r., z. 9–10, poz. 66). Założenie deklarowane przez Autora nakazywało również przy pozycji 14 zbioru powołanie jako miejsca publikacji także i oficjalnego zbioru OSN CP z 1992 r., z. 10, poz. 181, albowiem uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 2 lipca 1992 r., sygn. I KZP 15/92,

z uwagi na charakter rozstrzyganej materii, podjęta została w składzie „mieszanym” (sędziowie z Izby Cywilnej, Izby Administracyjnej i Izby Karnej) i ma znaczenie nie tylko dla orzecznictwa sądów karnych.

Wykazując glosy, które opublikowane zostały do niektórych orzeczeń, Autor zbioru zrezygnował nie tylko z krótkiego zasygnalizowania treści glos, ale nawet z podania tego, czy glosator ocenia rozstrzygnięcie krytycznie, czy też wypowiada się o jego kierunku lub sposobie uzasadnienia aprobująco. Co więcej, Autor zrezygnował również z podania dokładnej pozycji (lub strony), pod którą daną glosę można odszukać w periodyku stanowiącym miejsce jej publikacji; zaniedbanie to zmusi czytelnika do dodatkowych poszukiwań. Wreszcie podkreślić należy, że i zestawienie glos sporządzone zostało w sposób niedbały, gdyż Autor przeoczył, że do postanowienia z dnia 28 kwietnia 1992 r., sygn. III KZ 1/92 (pozycja 13 zbioru) w Nr 7–8 „Palestry” z 1993 r., na str. 122 i n., zamieszczona została glosa pióra Jacka Rybaka.

Odrębny problem stanowi podana w recenzowanym zbiorze bibliografia tematu. Takie, a nie inne, jej zestawienie nasuwać może zasadny wniosek, iż Autor nie zapoznał się z poszczególnymi pozycjami. I tak artykuł L. Gardockiego „Zagadnienia odpowiedzialności karnej za zbrodnie stalinowskie” (PPK Nr 6 z 1992 r.) zaiste ani jednym słowem nie nawiązuje do problematyki ustawy lutowej, gdyż w całości dotyczy materii związanej z ustawą z dnia 4 kwietnia 1991 r. o zmianie ustawy o Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce – Instytucie Pamięci Narodowej. Dziwić również musi powołanie materiałów zamieszczonych w tomie 22 „Studia Iuridica”, stanowiących autoryzowane wersje referatów wygłoszonych na konferencji zorganizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w dniach 26 i 27 listopada 1989 r. Żaden z tych referatów ze zrozumiałych względów (data konferencji) nie nawiązuje do treści ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. W powołanym artykule M. Stanowskiej „Orzecznictwo SN w sprawach rehabilitacyjnych za lata 1988–1991” jedynie dwa zdania wstępu nawiązują do materii ustawy lutowej, natomiast cała praca poświęcona jest postępowaniu rehabilitacyjnemu, ale prowadzonemu w oparciu o przepisy rozdziału 47 i 48 Kodeksu postępowania karnego (w trybie rewizji nadzwyczajnej i wznowienia postępowania). Gdyby Autor zbioru w dokładniejszy sposób zapoznał się natomiast z zamieszczonym w bibliografii przeglądem orzecznictwa mojego pióra², z pewnością powołałby w zestawieniu literatury trzy dodatkowe pozycje, a to: W. Daszkiewicza „Problem rehabilitacji i odszkodowań za bezprawne represje karne” (PiP Nr 2 z 1990 r., s. 3–17), tego samego Autora „Postępowanie rehabilitacyjne – jego podstawy i usprawnienie przebiegu” (PiP Nr 9 z 1990 r., s. 25–36) oraz

T. Zielińskiego przemówienie wygłoszone na 49 posiedzeniu Sejmu RP w dniu 12 stycznia 1991 r. („Palestra” Nr 1–2 z 1992 r., s. 69–74).

W zbiorze nie odnotowano również interesującego artykułu K. Kauby „Przywracanie praw skazanym w latach 1944–1956” zamieszczonego w „Edukacji Prawniczej” nr 3 z 1994 r., s. 51–54, w całości poświęconego unormowaniom ustawy lutowej.

W podsumowaniu dojść należy do wniosku, iż porzekadło stwierdzające, że „ilość niekoniecznie idzie w parze z jakością” dotyczy również publikacji redagowanych w ostatnim okresie przez Piotra Piszczka. Niezwykła płodność tego Autora w dokonywaniu zestawień orzecznictwa z różnych, najodleglejszych niekiedy, dziedzin prawa, idzie w parze – niestety – z niedbałością i brakiem profesjonalizmu. Ten gorzki wniosek dotyczy zresztą nie tylko zbioru omawianego w niniejszej recenzji; podobne zarzuty spotkały ostatnio Autora nie tylko z mojej strony³.

Stanisław Zabłocki

Przypisy:

¹ Zob. S. Zabłocki: *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych do ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* (DzU Nr 34, poz. 149) , część I i II, „Palestra” Nr 11–12 z 1992 r. i Nr 1–2 z 1993 r., passim.

² Zob. S. Zabłocki, op. cit., „Palestra” Nr 11–12 z 1992 r., s. 122.

³ Zob. recenzję pióra J. Gaja w „Przeglądzie Sądowym” Nr 7–8 z 1994 r., s. 147–149, dotyczącą pracy P. Piszczka *Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Prawo Karne*.